

Мельник Ю. С., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Телійчук В. Г., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, потребує особливих підходів, враховуючи їх національні особливості. Створення системи спеціальних правоохоронних органів, що здійснюють протидію злочинам, що вчиняються організованими групами й злочинними організаціями, пояснюється тим, що саме це суспільно-небезпечне явище відрізняється специфічними ознаками, швидкими темпами зростання та поширеності, особливостями протидії з боку правоохоронних органів України. У зв'язку з цим лише спеціальним підрозділам, які уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність, а також з використанням гласних, негласних штатних та позаштатних працівників під силу здійснювати протидію організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі.

Безпосередньо оперативними підрозділами, які в першу чергу здійснюють протидію злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями є: – Національна поліція. Національна поліція є тим органом, що займає першу сходинку серед вповноважених органів на протидію, за допомогою використання форм та методів оперативно-розшукової діяльності.

Досить стрімка жага злочинців до вдосконалення своїх професійних навичок, спонукає оперативні підрозділи Національної поліції України впроваджувати та модернізувати напрями та методи діяльності.

Нехтування додержанням чітко визначених алгоритмів призводить до неефективності виконаної роботи. Найефективніше виконання зазначених завдань можливе лише за умови комплексного підходу до з'ясування природи оперативно-розшукової протидії організованим злочинності.

До головних питань, що пов'язані з організацією оперативно-розшукової протидії організованим злочинності оперативними підрозділами територіальних органів Національної поліції України, слід віднести наступні:

- 1) сутність та місце оперативно-розшукової протидії організованим злочинам на території обслуговування;
- 2) зміст структурно-функціонального забезпечення оперативно-розшукової протидії організованій злочинності підрозділами кримінальної поліції відділів (відділень) територіальних органів Національної поліції;
- 3) механізм правового регулювання оперативно-розшукової протидії організованій злочинності підрозділами кримінальної поліції відділів (відділень) територіальних органів Національної поліції;
- 4) організація оперативно-розшукової протидії організованій злочинності оперативними підрозділами територіальних органів Національної поліції за такими формами: виявлення та оперативно-розшукове запобігання злочинам; оперативно-розшукове документування злочинної діяльності; оперативно-розшукове забезпечення кримінального провадження по злочинам, що вчинені на території обслуговування.

Отже, оперативно-розшукова протидія матиме успішний результат лише при чіткому дотриманню раніше визначеного плану дій. Оперативним підрозділам Національної поліції відведена провідна роль та на них покладені певні повноваження. Незначна прогалина існує в тому, що рівень технічного забезпечення професійних злочинців у декілька разів вищий від технічного забезпечення оперативних підрозділів. І в результаті цього, на сьогодні помітна певна неготовність оперативних підрозділів до реагування та усунення наслідків на професійної злочинної діяльності. На нашу думку, доречним доповненням до всього вище викладеного буде, вироблений та законодавчо закріплений комплекс дій, який буде певною допомогою при розслідуванні певних категорій злочинів. Система заходів, що спрямована на запобігання організованій злочинності включає в себе заходи, які направлені на блокування та усунення факторів, причин та умов, що є підґрунтям для її процвітання.

Вважаємо за доцільне запропонувати такий перелік оперативно-розшукових заходів:

- 1) розробка та впровадження новітніх систем захисту громадян, їх житла та нерухомості в цілому;
- 2) здійснення заходів оперативного характеру, а саме рейди на вокзалах, в аеропортах з метою пошуку членів організованих злочинних груп та злочинних організацій, що перебувають у розшуку або переховуються від правоохоронних органів;
- 3) удосконалення роботи адміністрації місць позбавлення волі;
- 4) заведення окремої бази, що відведена для нагляду за членами організованих злочинних груп та злочинних організацій після відбуття покарання.

Стрімкий розвиток сучасного світу зумовив певний перерозподіл сфер впливу, і провідну роль у керуванні ними отримали злочинці, віддали велику частину свого життя для вдосконалення своїх злочинних професійних

навичок. В той же час сформувалася нова хвиля кримінальних авторитетів, які не дотримувалися способу життя старшого покоління злочинців, та нехтували «Кодексом злодіїв в законі». Ця категорія злочинців не мала судимостей, не здобувала авторитет у місцях позбавлення волі та прагнула буди успішними бізнесменами чи спортсменами. Керівники цих злочинних угруповань утверджували свій авторитет не кількістю судимостей, татуваннями або знанням жаргону, а вмінням швидко й ефективно реагувати та вирішувати питання щодо фінансового забезпечення, вирішувати конфлікти між підлеглими, організовувати транснаціональні зв'язки та вкладати гроші в розвиток «бізнесу».

Відмінності між професійною та організованою злочинністю вивчало чимало науковців. Вирішальним критерієм їх розмежування є наявність або відсутність корупційних зв'язків, виникнення яких у професійній злочинності ознаменуює процес перетворення її на злочинність організовану.

Головними напрямками трансформації професійної злочинності в організовану є:

1) надмірне розростання та розподіл організації професійних злочинців, утворення філій і дочірніх структур (найбільш яскравим прикладом є так звані злодії в законі);

2) взаємодія між різними професійними злочинними угрупованнями, утворення центрів координації та планування, спільних фінансових органів, розподіл сфер впливу.

Таким чином, особи з персонально-професійними протиправними навичками є затребуваними у сфері організованої злочинності. Вони досить часто є членами організованих злочинних структур, нерідко самі стають їх організаторами та керівниками, що можна пояснити багатьма причинами. Так,

досягнення максимальної вигоди від протиправної діяльності професійних злочинців неминуче призводить до посилення її організаційних засад, диференціації функцій, виділення найбільш підготовлених лідерів, посилення їхнього статусу тощо.

Виділимо дві особливості професійної злочинності:

по-перше, це їх вміння вчасно пристосовуватися до тієї ситуації, що в той чи інший час складалася в державі, а також до тих умов, що склалися у місцях позбавлення волі;

по-друге, якщо все таки вдалося ідентифікувати злочинця, що причетний до вчинення злочину(та він входить до складу певної професійної злочинної організації) то вину на себе візьме той, хто відноситься до нижчих шарів.

Ще з 90-х років, у професійних злочинців було прийнято віддавати все те, що вони «заробили» своїм професіоналізмом, до так званого «общака», недопустимим було особисте збагачення окремого члена злочинної організації. Далеко не завжди професійні злочинці ведуть безробітний спосіб

життя, іноді за офіційним працевлаштуванням, вони маскують свою професійну злочинну діяльність.

Завдяки стабільному та досить великому «протиправному» збагаченню професійні злочинці не тільки забезпечують собі заможне життя, а й мають капітали для відкриття власних якихось справ.

З початком розвитку підприємницької діяльності в Україні, професійні злочинці почали стрімко здобувати професійні навички в таких сферах як, контрабанда та фінансове шахрайство. За статистичними даними, на початку ХІХ ст. організована та професійна злочинність в Україні, контролювала близько 60% приватних підприємств і до 50% державних. Більш цікавими для професійних злочинців стали такі сфери діяльності: кредитно-фінансова, обіг цінних паперів і фальшивомонетництво; легалізація доходів, отриманих незаконним шляхом; незаконна зовнішньоекономічна діяльність; приватизація; діяльність щодо умисного та фіктивного банкрутства; незаконний обіг наркотиків; незаконний обіг зброї; новітні технології; незаконне вивезення за кордон й експлуатація жінок, дітей, торгівля неповнолітніми; незаконна міграція; розкрадання антикваріату, контрабанда культурних цінностей; автобізнес. І в усіх цих сферах діяльності кожен із злочинців не міг посягати на вчинення «не свого злочину». Кожен відповідав за свою справу та гарантував бездоганне її виконання.

Водночас кримінальну обстановку в Україні загострює так звана тенденція, коли професійними злодіями стають колишні медичні працівники, колишні правоохоронці, колишні військовослужбовці та колишні спортсмени. Перелічені особи, володіють певними спеціальними знаннями. Так наприклад, колишній поліцейський має певний багаж знань, що допомагатиме йому при вчиненні злочинів, у деяких випадках «обходити закон». Колишні медичні працівники можуть бути корисні у злочинних угрупованнях тим, що знають певні дози медикаментів, які нейтралізують жертву(від втрати свідомості до настання смерті). Військовослужбовці та спортсмени володіють фізичною підготовкою на високому рівні, що стане не аби якою перевагою для них. Так, коефіцієнт злочинності на 100 тис. населення України за 2016 рік у два з половиною рази перевищив аналогічний показник 1990 року, а в першому півріччі 2019 року, за даними Генеральної прокуратури України, було зареєстровано 446 158 тис. кримінальних правопорушень (вони включають категорію тяжких та особливо тяжких злочинів), без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим й окремих районів Луганської та Донецької областей. Напевно це самий найвищий показник з 1997 року, який свідчить тільки про те, що злочинці не зупиняються, а вчаться новому та слідкують за технічним прогресом.

За даними 2015–2019 років науковці визначили, що Україна посіла 113-те місце в списку країн з найвищим рівнем професійної злочинності, причому загалом у переліку було 137 країн. У групі країн з високим рівнем

злочинності Україна опинилася поруч з такими державами як: Африка, Південна та Латинська Америка.

Аналіз всього вище сказаного, дає змогу зробити такий висновок, що на території України діють стійкі професійні злочинні угруповання, з ієрархічною структурою, де в кожного є свої обов'язки та чіткі правила, яких вони повинні дотримуватися. Стрімке погіршення криміногенної ситуації в нашій державі не дає нам шансу на оптимістичні прогнози на майбутнє. Професійна злочинність у всіх своїх проявах була та залишається тривожною реальністю сучасного суспільства та актуальною проблемою нашої держави. Викоринити це можливо шляхом впровадження комплексних заходів, що представляють собою жорсткий контроль за всіма сферами кримінальної діяльності.

Мядзель М.М., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Телійчук В. Г., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

**ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТІ МЕТИ ТА ЗАВДАННЯ
КОТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ**

Актуальність теми полягає в тому, що масштаби та тенденція до зростання сучасної злочинності, особливо організованого, транснаціонального характеру, становлять серйозну загрозу для суспільства як на національному, так і міжнародному рівнях. Зазначене вище вимагає відпрацювання ефективної загальнодержавної системи протидії злочинності. Саме з метою виявлення, попередження та припинення такої діяльності вживається система заходів політико-правового, адміністративного характеру, до яких, серед інших, віднесено контроль за вчиненням злочину.

Варто вказати, що науково-практичному аналізу проблем проведення контролю за вчиненням злочину присвячена низка наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів, серед яких О.М. Бандурка, Б.І. Бараненко М.А. Погорецький, Е.О. Дідоренко, В.В. Іванов, Б.В. Індиченко, Л.Н. Маймескулов, В.В. Матвійчук, С.І. Мінченко, Д.Й. Никифорчук,